

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

**Filozofická fakulta
Katedra asijských studií**

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Uplatnění fyzicky postižených osob v japonské společnosti
a možnosti jejich zařazení**

Integration of Physically Disabled Individuals into Japanese Society and Ways of
Their Inclusion

Olomouc 2019 Pavlína Paraiová

Vedoucí práce: Mgr. Ivona Barešová, Ph.D.

"Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Uplatnění fyzicky postižených osob v japonské společnosti a možnosti jejich zařazení zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury."

V Olomouci dne 29. 4. 2019

.....
Pavλίna Paraiová

Anotace

Cílem této práce je zjistit, jakou pomoc, podporu a péči stát poskytuje fyzicky postiženým jedincům a jaké jsou jejich možnosti začlenění do společnosti z hlediska vzdělávacího a pracovního procesu. Rovněž jsem se zaměřila na jejich případnou diskriminaci. Tuto problematiku jsem pojala i z hlediska historického a popsala její vývoj od druhé světové války. V neposlední řadě jsem se věnovala i speciálním programům, neziskovým organizacím a veřejným událostem, kterých se účastní zdravotně postižení lidé.

Klíčová slova

fyzicky postižení, diskriminace, přístupnost, vzdělání, speciální školy, zaměstnání, podpora, neziskové organizace

Počet stran: 46 (33 NS textu)

Počet znaků včetně mezer: 71 309 (58 775 textu)

Počet použitých pramenů a literatury: 41

Touto cestou si dovoluji poděkovat doktorce Ivoň Barešové za její vedení, cenné připomínky, ochotu, vstřícnost a trpělivost při zpracovávání této bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině, a především svojí starší sestře a kamarádovi Vincentovi za podporu a podnětné diskuze, svému bratrovi za konzultace, co se týče překlady z a do angličtiny a svým blízkým, kteří mě při psaní této bakalářské práce podporovali.

Obsah

Obsah	5
Ediční poznámka.....	7
Úvod.....	8
1 Fyzicky postižení jedinci a společnost.....	10
2 Pomoc a podpora.....	12
2.1 Přístupnost	12
2.1.1 Zařízení na veřejných prostorech a ve veřejných budovách	13
2.1.2 Veřejná doprava – vlaky, autobusy.....	14
2.2 Finanční podpora poskytovaná státem	15
2.2.1 Dočasné a trvalé invalidní dávky	15
2.2.2 Invalidní důchod	16
2.2.3 Slevy	17
2.3 Pečovatelé.....	17
2.3.1 Pečovatelské služby	17
2.3.2 Služby poskytující školení	18
2.4 Roboti	18
2.4.1 My Spoon.....	18
2.4.2 Aplikace NavCog.....	19
3 Vzdělávání zdravotně postižených osob.....	21
3.1 Speciální školy	22
3.1.1 Kurzy pro studenty s poruchou zraku	23
3.1.2 Kurzy pro studenty s poruchou sluchu.....	23

3.1.3	Kurzy pro studenty s poruchou mobility a mentální retardací.....	24
3.2	Speciální výuka na běžných školách.....	24
3.3	Běžná výuka s asistencí.....	24
3.4	Vysoké školy a univerzity.....	25
4	Možnosti zaměstnávání osob s fyzickým postižením.....	29
4.1	System kvót.....	30
4.2	System poplatků a dotací.....	31
5	Organizace a speciální programy.....	33
5.1	Asistenční psi.....	33
5.2	Hands on Tokyo.....	35
	Závěr.....	38
	Použitá literatura.....	42

Ediční poznámka

Japonská jména zapisuji v pořadí „jméno – příjmení“ a k zápisu jsem použila anglickou transkripci. Pro přepis japonských slov jsem použila českou transkripci a v textu jsou zapsány kurzívou.

Odkazy na zdroje jsou uvedeny v závorkách ve formátu autor, rok vydání, strana; v případě internetových zdrojů jsou v závorkách uvedeny ve formátu název novin, nebo název stránky, datum a rok vydání.

Původní cizojazyčné texty, které jsou v bakalářské práci citovány, jsou přeloženy autorkou práce.

Úvod

Mým cílem v této práci bylo zjistit, jaké postavení mají fyzicky postižené osoby v japonské společnosti, jaké mají možnosti vzdělávání a následně také i zaměstnání. Zároveň stručně nastiňuji historický vývoj legislativy, která se týká zdravotně postižených osob. V této práci se rovněž zaměřuji i na podporu a pomoc, která je těmto osobám poskytována jak ze strany státu, tak ze strany společnosti a neziskových organizací.

V první kapitole se zabývám postavením fyzicky postižené osoby ve společnosti, přičemž poukazuji na přímou a nepřímou diskriminaci. Je zde také popsán historický vývoj právních předpisů a změn, které byly provedeny od konce druhé světové války až do současnosti. Dále jsou zde uvedeny i základní informace týkající se fyzicky postižených osob a základní statistické údaje.

V druhé kapitole se primárně zaměřuji na pomoc a podporu, kterou zdravotně postiženým osobám poskytuje především stát. Jedná se o úpravu veřejných prostorů a finanční podporu. Jsou zde zahrnuty i pečovatelské služby a je zde uvedeno i několik vybraných robotů, neboť robotizace je neopomenutelnou složkou, která hraje významnou roli v usnadňování života fyzicky postižených osob.

V následujících kapitolách popisují vzdělávací systém pro zdravotně postižené osoby a plynule navazují na jejich možnosti zaměstnání. Povinné vzdělání včetně středních škol je popsáno pouze stručně a větší pozornost je věnována vysokoškolskému vzdělání. Ve čtvrté kapitole je stručně popsán i historický vývoj legislativy od 60. let 20. století týkající se zaměstnávání zdravotně postižených osob. Je zde detailněji popsán systém kvót a výhod, který se dá považovat za pozitivní diskriminaci zdravotně postižených jedinců.

Na rozdíl od první kapitoly, ve které se věnuji podpoře poskytované státem, se v poslední kapitole věnuji vybraným neziskovým organizacím a speciálním programům, které nejen že mají za úkol usnadnit život zdravotně postiženým

jedincům z hlediska fyzického, ale také se zaměřují na začlenění těchto osob i do sociálního života a celkově do společnosti.

1 Fyzicky postižení jedinci a společnost

Ještě před několika desítkami let bylo na zdravotně postižené jedince v Japonsku nahlíženo jako na soukromou záležitost, která se týkala pouze rodiny (Yôda 1994 in Stibbe 2004, str. 1). Těmto lidem bylo často zakazováno ukazovat se na veřejnosti a byli izolováni od společnosti, neboť se za ně jejich rodiny styděly (Hayashi a Okuhira 2001 in Stibbe 2004, str. 1). Kvůli tomuto chování s nimi japonská společnost skoro nepřicházela do styku, což následně zapříčinilo problémy s přijutím těchto jedinců do společnosti. Vznikla tak mezi nimi neviditelná bariéra, která tuto společnost rozdělila na „normální“ a „nenormální“.

Po druhé světové válce však přišel první zlom. V roce 1947 byl přijat zákon o péči o děti, jehož hlavním cílem bylo podpořit sirotky, kteří své rodiče ztratili během druhé světové války, přesto se však v něm objevují ustanovení, jež měly podpořit i děti se zdravotním postižením. Následně byl v roce 1949 vydán zákon o sociální péči pro fyzicky postižené (Tagaki 2016, str. 87).

Kvůli předsudkům a diskriminaci trvalo ještě několik desítek let, než se začalo o zdravotně postižených osobách hovořit veřejně, například v médiích. S rostoucím povědomím o zdravotně postižených jedincích se postoj společnosti začal postupem času měnit. Teprve v 90. letech a na začátku 21. století začaly televizní stanice vydávat seriály, které se zaměřovaly na zdravotně postižené. Týkaly se například slepoty, hluchoty, tělesného postižení a mentálního postižení (tamtéž, str. 87). Do té doby výskyt zdravotně postižených osob ve filmech, byl spíše ojedinělý. Nicméně podle dotazníku, který byl distribuován japonským úřadem vlády v roce 2012, z výpovědi 89 % respondentů vyplývá, že se můžeme setkat s diskriminací a předsudky vůči zdravotně postiženým osobám (tamtéž, str. 87).

Existuje mnoho studií, které potvrzují, že jsou osoby se zdravotním postižením diskriminovány. Důvodem tohoto chování bývá často stud, neboť osoby, které s těmito lidmi přichází do styku, nevědí, jak by se k osobám se

zdravotním postižením měly správně chovat a jak s nimi komunikovat (Kurita 2010; Yamauchi 1996 in Tagaki 2016, str. 88).

Zařazení zdravotně postižených jedinců do společnosti se ukázalo, z již výše zmíněných důvodů, jako problém. Po roce 1970 se pod vlivem organizací, které se těmito osobami zabývají, názor veřejnosti změnil (Tagaki 2016, str. 88). Avšak navzdory systému, který umožňoval využití služeb, jako je například „pomoc v domácnosti“, lidé měli tendenci se těmito službám vyhýbat, neboť výchovu dítěte až do dospělosti přisuzovali mateřské povinnosti (Stevens 2007 in Tagaki 2016, str. 88). Rodiče těchto zdravotně postižených dětí sami odmítali pomoc, a navíc někteří odmítali své dítě do společnosti začleňovat a nechat je vést nezávislý život (Hashimoto 2008; Mike 2007 in Tagaki 2016, str. 88). Tímto chováním vytvořili pro své potomky jakousi bariéru mezi nimi a vnějším světem (Hayashi a Okuhira 2001 in Tagaki 2016, str. 88).

Je zřejmé, že nezávislý život pro osoby se zdravotním postižením byl a stále může být obtížný. V životě se potýkají s celou řadou překážek, které jim brání v přirozeném začlenění do normálního života. Tyto osoby mohou být nebezpečné nejen sobě, ale i svému okolí. Kupříkladu v případě požáru či jiné živelné pohromy a dalších krizových situacích může dojít ke značným komplikacím, které mohou mít fatální následky.

Stárnoucí populace zastupuje největší procento mezi fyzicky postiženými osobami a toto procento i nadále roste. Stárnoucí populace je jedním z problémů, se kterým se Japonsko momentálně potýká. Fyzicky postižených osob bude nadále přibývat, a proto je nutné se těmito podmínkám přizpůsobit a implementovat různá opatření, ať už je to úprava závazných právních předpisů nebo přístup společnosti.

Podle údajů úřadu vlády Japonska z roku 2016 zhruba 5,7 miliónů populace trpí nějakým zdravotním postižením. Z celkového počtu 2,37 miliónů postižených osob do 65 let tvoří muži 57 % a ženy zhruba 42 %. Postižených osob ve věku nad 65 let je přibližně 3,34 miliónů. Z celkového počtu zdravotně postižených osob přibližně 4,27 miliónů obyvatel trpí fyzickým postižením. Z toho přibližně 75 %

tvoří populace ve věku nad 65 let a přibližně pouhých 25 % je tvořeno populací do 65 let (Cabinet Office 2019, online).

2 Pomoc a podpora

Jak jsem již zmínila výše, problém se začleňováním fyzicky či psychicky postižených jedinců do japonské společnosti je stále aktuální, a to i přes různá opatření, která japonská vláda a stejně tak neziskové organizace zavedly. Povědomí společnosti o těchto osobách a jejich životě či možnostech není zrovna velké a bohužel je běžné, že se stále můžeme setkat s diskriminací a odmítáním těchto osob ve školách, na pracovištích, ale i v běžném každodenním životě. Paradoxně, i přestože existuje tato pomyslná bariéra mezi těmito jedinci a společností, pomoc a podpora, kterou jim stát nabízí, jsou až překvapivě široké. V následujících kapitolách uvedu několik možností a typů podpory, které především stát osobám se zdravotním postižením nabízí.

2.1 Přístupnost

Ačkoli způsoby začlenění fyzicky postižených osob do japonské společnosti nejsou ideální, tak z hlediska přizpůsobení terénu a přepravy je na tom Japonsko velmi dobře. Disponuje prvotřídním vybavením a služby, které specializované organizace a stát nabízí, jsou na vysoké úrovni. Největší problém z hlediska přístupnosti, mohou mít osoby používající invalidní vozík. Pro manuální či elektrický invalidní vozík není vždy možné vměstnat se do menších tradičních rodinných obchodů nebo restaurací, jejichž prostory nebývají pro tento účel přizpůsobené (Accessible Japan 2018, online).

2.1.1 Zařízení na veřejných prostorech a ve veřejných budovách

V dnešní době by možnosti osob používajících invalidní vozík byly bez výtahů a ramp značně omezené. Ať už je to zvyšující se počet vícepatrových budov nebo rozšiřování sítě metra, je potřeba zajistit na těchto veřejných místech bezbariérový přístup. V posledních 15 letech vynaložilo Japonsko velké úsilí a finanční prostředky na vhodnou úpravu stávajících výtahů a ramp a zvýšení jejich počtu (Accesible Japan 2018, online). To však nemusí být dostačující na vysoce frekventovaných místech, jako je například nádraží v Jokohamě, kde se může čekání na výtah prodloužit i o několik minut (Stevens 2013, str. 144). Navzdory tomu se Japonsko neustále rozvíjí a pokrokem je jistě i to, že v chrámu Sensódži, který leží v Asakuse, byl postaven první speciální výtah pro vozíčkáře (Accesible Japan 2018, online). Výrobci výtahů také přizpůsobili prioritní tlačítko, které zabudovali níže, aby k němu měly osoby na vozíčku snadnější přístup. Problémem jsou i nadále menší budovy, kde jsou výtahy příliš úzké nebo starší budovy, kde se výtahy nenachází vůbec. V některých případech se v těchto místech nachází eskalátory, které jsou vybavené speciální funkcí. Dotyčný si zavolá personál a ten poté schody zastaví. Tři schody zůstanou ve stejné úrovni a vytvoří tak platformu a díky pěti centimetrovým zátarasům je zajištěna bezpečnost. Na druhém konci čeká druhý pracovník, který schody zastaví a plošina se opět vyrovná (tamtéž, 2018).

Poblíž vlakového nádraží či metra, v obchodních domech, veřejných budovách nebo velkých supermarketech se také často nachází tzv. *daredemo toire*. Volně přeloženo jako *Toalety pro každého* jsou dobře dostupné a prostorné jak pro vozíčkáře, tak i pro osobu, která jej doprovází. Tento typ toalet se dokonce nachází i ve vlacích šinkansen (Accesible Japan 2018, online).

2.1.2 Veřejná doprava – vlaky, autobusy

Pro osoby na vozíčku může být dalším problémem i terén, na kterém se pohybují. Ale i v tomto ohledu je Japonsko dostatečně přístupné díky rovným a hladkým chodníkům.

Problémem však mohou být tzv. *tendži* bloky. Jedná se o ukazatele pro nevidomé, které jsou systematicky uspořádané a mají vystouplou strukturu, která poukazuje na směr, nebo varuje na konec cesty (např. před přechody nebo na vlakových nástupištích apod.). Nerovný povrch však může být překážkou pro vozíčkáře a může je i jistým způsobem omezovat.

Co je však pozoruhodné, je způsob, jakým se vlaková doprava vypořádává s přizpůsobením potřeb pro postižené. Téměř všechna nádraží mají bezbariérový přístup. Pomocí přenosné rampy je možné do vlaku nastoupit a následně vystoupit v dané stanici. Vozíčkář může na vlakovém nádraží využít informačního centra nádraží, jehož pracovníkům sdělí, jakým vlakem bude cestovat a kde bude vystupovat. Zaměstnanec nádraží poté včas připraví pro vozíčkáře rampu k příslušnému vlaku. Vozíčkář tak může bezproblémově a bez jakýchkoli časových prodlev nastoupit. Informační centrum tohoto nádraží současně informuje nádraží, kde bude dotčený vozíčkář vystupovat a v jakém vagónu se vozíčkář nachází. Na výstupním nádraží již při příjezdu vlaku čeká zaměstnanec tamního nádraží s přenosnou rampou a vozíčkář tak může stejně bezproblémově a rychle vystoupit. O celé situaci je též informován strojvedoucí jízdní soupravy. Vlaky také obsahují speciálně vyhrazené místo, kde vozíček neblokuje průchozí cesty. Obdobně funguje systém metra.

Na druhou stranu autobusy jsou přístupné hůře. Při přepravě osoby s vozíkem je nutné, aby řidič vystoupil a osobně přidělal rampu. Linky mimo město často touto rampou ani nedisponují. Z několika výpovědí vyplývá, že i přístup řidiče autobusu se může lišit. Zatímco někteří jsou velmi ochotní a nemají problém vozíčkáři pomoci, jiní je vidí jako přítěž a důvod možného zpoždění autobusu (Accesible Japan 2018, online).

2.2 Finanční podpora poskytovaná státem

Být fyzicky postižený s sebou přináší mnoho překážek, se kterými se tyto osoby musejí každodenně potýkat. Ať už se jedná o omezení, co se týče cestování nebo i jen běžných úkonů, jako je návštěva obchodu, úklid domácnosti, vaření apod., fyzicky postižené osoby jsou značně omezeny i co se týče zaměstnání a vzdělání. Je pravda, že díky systému kvót (viz kapitola 4.1) mají mnohem větší šanci na uplatnění ve společnosti, ale jejich možnosti jsou v porovnání s ostatními lidmi žalostně malé. Navíc výdaje, které vynaloží na léčbu, rehabilitace, nebo jen zdravotní pomůcky, jež jsou pro ně nezbytné v běžném životě, jsou ve většině případů velmi vysoké. Aby měly šanci na lepší a plnohodnotnější život, stát těmto jedincům poskytuje jistou finanční pomoc.

2.2.1 Dočasné a trvalé invalidní dávky

Japonský systém má momentálně dva systémy dočasných invalidních dávek pro osoby, které nejsou práce schopny. První systém spadá pod státní zdravotní pojištění a druhý pod pracovní pojištění. Státní zdravotní pojištění se týká především studentů, farmářů, živnostníků, majitelů malých firem a nezaměstnaných. Občané, kteří mají trvalý pobyt na území Japonska, mají povinnost se přihlásit a platit toto státní pojištění ve věku od 20 do 59 let (Rajnes 2010, str. 62). Pracovní pojištění se dále rozděluje na dva typy, přičemž jeden pokrývá malé a středně velké firmy a druhý velké firmy, které mají 300 a více zaměstnanců (Honeycutt, Terashima, Kohyama 2005, str. 163). Oba tyto systémy mají povinnost hradit základní zdravotní výdaje u lékaře a přinášet stejné výhody.

Systém trvalých invalidních dávek taktéž rozlišuje dva typy dávek: základní důchod a zaměstnanecký důchod. Mezi základní důchod se řadí starobní důchod, sirotčí důchod a invalidní důchod. (Honeycutt, Terashima, Kohyama 2005, str. 166).

2.2.2 Invalidní důchod

Na základní invalidní pojištění mají nárok osoby, které onemocní těžce léčitelnou chorobou, nebo osoby, které se stanou invalidními následkem úrazu, a které jsou pojištěné. Na pojištění mají nárok osoby, které mají ze dvou třetin zapláceno státní zdravotní pojištění vypočítané z období od 20 let do doby úrazu. Čili v případě, že je dané osobě například 45 let, musí mít splacené období v minimální délce 16,5 let. Toto minimum musí být uhrazeno nejpozději den před návštěvou lékaře. Výjimkou jsou osoby, které onemocněly před 20. rokem života. Těch se tato podmínka netýká. Tento důchod přispívá fyzicky postiženým osobám a rozděluje je na 3 stupně postižení.

- I. stupeň je nejmáznější a řadí se sem osoby, které se nemohou účastnit běžných aktivit a vyžadují nepřetržitý dohled a pomoc.
- II. stupeň označuje osoby, které trpí vážnými omezeními v každodenním životě.
- III. stupeň zahrnuje osoby, které trpí omezeními v každodenním životě nebo práci.

(Rajnes 2010, str. 64).

Osobám, které trpí I. stupněm postižení je vypláceno zhruba 974 tisíc jenů ročně, a u osob trpících II. stupněm postižení roční dávka činí zaokrouhleně 779 tisíc jenů ročně. V případě, že má daný jedinec dítě do 18 let, dostává příspěvky i na ono dítě. Na první a druhé dítě je příspěvek zaokrouhleně 224 tisíc jenů ročně za každé a na třetí a čtvrté je příspěvek zaokrouhleně 75 tisíc jenů (Japan Pension Service 2018, online). III. stupeň tyto příspěvky nezahrnuje.

Tyto částky se každý rok obnovují a příjemce je povinen podávat příslušnému orgánu zprávu o svém zdravotním stavu a přiložit i oficiální lékařské dokumenty, které rozhodují o tom, zda příjemce má stále nárok na dávku ve formě invalidního důchodu (The Mainichi Newspapers 29. května 2018, online). Od závažnosti postižení se odvíjí i daňové úlevy (Ishikida, 2005 str. 220).

2.2.3 Slevy

Fyzicky postižený Japonec či Japonka mají tzv. *šógaiša tečó* což je průkaz OZP (osoba zdravotně postižená), ale vzhledem připomínají spíše pas. Používají se na úřadech a v nemocnicích. S tímto průkazem mají pak také nárok na slevu na veřejnou dopravu, turistické atrakce a do veřejných zařízení jako jsou muzea, galerie apod., kde se často setkáme i s možností přeskočit řadu na vstupenky (Accessible Japan 2018, online). Tyto slevy se nevztahují na cizince a pak záleží čistě na jednotlivých zařízeních, zda poskytnou fyzicky postiženému cizinci slevu či nikoliv.

2.3 Pečovatelé

Poptávka po domácí zdravotní či hospicové péči a pečovatelských službách stoupá s rostoucím počtem fyzicky postižených osob a stárnoucí populace. Z výzkumu Miyazawy z roku 2003 vyplývá, že tyto služby pro dlouhodobou péči se centralizují především ve větších městech, kde je větší poptávka na trhu.

V roce 2006 byl vydán zákon o službách a podpoře pro osoby se zdravotním postižením. Poté byl drasticky revidován a později v roce 2009 bylo rozhodnuto o jeho zrušení a místo něj byl přijat nový komplexní zákon o sociálním zabezpečení pro osoby se zdravotním postižením. Tento zákon by měl pokrýt všechny oblasti, týkající se postižení a měl by poskytovat i dostatečné zabezpečení pro osoby se zdravotním postižením, které se nacházejí ve finanční tísní.

Sociální služby by se daly rozdělit do tří kategorií. Pečovatelské služby, služby poskytující školení a tzv. služby pro podporu sociální rehabilitace (MHLW 2018, online).

2.3.1 Pečovatelské služby

Tyto služby se dělí na několik kategorií, přičemž každá kategorie poskytuje jiný druh péče závislé na závažnosti postižení dané osoby. Dotyčnému pomáhají například s koupáním či celkovou hygienou nebo stravováním. Starají se o

bezpečnou přepravu a doprovázejí dotyčnou osobu při pohybu mimo bydlení (MHLW 2018, online).

2.3.2 Služby poskytující školení

Pracovníci sociálních služeb poskytují zdravotně postiženým osobám školení, které je má naučit, jak se postarat sami o sebe nezávisle na okolí a jak zlepšit svůj zdravotní stav. Současně pracovníci tyto osoby vzdělávají i v oblasti zaměstnání a zaučují lidi, kteří by chtěli v budoucnu pracovat v soukromých firmách (MHLW 2018, online).

2.4 Roboti

Robotizace a roboti jsou v dnešní době v Japonsku velmi aktuální. Ať už jsou to roboti sloužící v průmyslu či v autovýrobě, do jejichž výzkumu a výroby Japonsko investuje ve velké míře. Existují i roboti, kteří mají za úkol usnadnit lidem život a samozřejmě existují i roboti, kteří mají za úkol pomoci zdravotně postiženým osobám v každodenním životě. V následujících kapitolách uvedu dva rozlišné typy robotů, kteří jsou dle mého názoru pro zdravotně postižené osoby jedni z důležitějších.

2.4.1 My Spoon

Pro fyzicky postižené osoby je důležité zvládnout co nejvíce činností sám a omezovat sebe i své okolí jen minimálně. Schopnost jíst je považována za jeden ze základních úkonů. Z těchto důvodů byl roku 2002 v květnu uveden na trh robot s anglickým názvem My Spoon, kterého vyrobila firma SECOM.

My Spoon umožňuje fyzicky postiženým osobám, které z důvodu poranění míchy či svalové dystrofii nemohou používat ruce nebo nohy, jíst bez pomoci nebo jen s minimální pomocí pečovatele či pečovatelky. Robot funguje na dálkové ovládání, které řídí samotný uživatel a ulehčuje tím život jak uživateli, tak i jeho okolí. Ovládání se dá upravit v závislosti na postižení dané osoby. Mohou jej ovládat buď pomocí brady a joysticku nebo pomocí chodidla a joysticku, anebo

pomocí tlačítka. Firma věří, že toto zařízení zvedne danému uživateli sebevědomí a usnadní mu tak začleňování se do společnosti (*Meal-assistance Robot My Spoon*, SECOM 2002).

Tento robot pro organizace stojí 380 tisíc jenů. Pokud se jedná o jednotlivce, tak je možné si tohoto robota pouze vypůjčit, a to na rok za 22 600 jenů měsíčně nebo na 5 let za 6 100 jenů měsíčně. To vše se však stahuje pouze na území Japonska (*Meal-assistance Robot My Spoon*, SECOM 2002). Roku 2006 byl My Spoon oceněn jako robot roku.

2.4.2 Aplikace NavCog

V dnešním světě je používání chytrých telefonů na každodenním pořádku. Jsou pohodlné a mají nespočet různých využití. Proto není divu, že už vznikají i aplikace, které mohou usnadnit život i nevidomým osobám.

Takzvaná aplikace NavCog byla vynalezena informatičkou Chieko Asakawaovou v roce 2015. Tato aplikace slouží jako naváděcí systém pro nevidomé nebo pro osoby s vážnější poruchou zraku. Osoby s vadou zraku se dokáží orientovat v prostředí, které znají a bez výraznějších problémů zvládnou tyto trasy realizovat, mají-li je dobře zmapované. Co se však týče tras neznámých, vyvstává zde problém a cesta může být pro tyto osoby často i nebezpečná a odkazuje je více méně na pomoc okolí. Tato aplikace jim pomáhá se orientovat jak na veřejném prostranství, tak i uvnitř budov. Vybere nejrychlejší a nejbezpečnější trasu. Hodí se také především do budov rozsáhlejších rozměrů jako jsou letiště, univerzitní kampusy nebo nemocnice (Cognitive Assistance Lab 2019, online). Uživatele upozorní na blízké objekty nebo na potencionální překážky (např. schody, zábrany apod.) a má dokonce funkci rozpoznávání obličejů osob, se kterými v daném okamžiku komunikuje. Aplikace jim také pomáhá například s vařením, nebo nakupováním. NavCog využívá ke komunikaci především jednoduché hlasové zprávy či zvuky. NavCog se ovládá hlasem nebo pomocí dotykové obrazovky.

NavCog navádí uživatele krok po kroku a funguje pomocí algoritmu, který využívá bluetooth. Využívá technologii tzv. BLE (Bluetooth low energy) beacons. BLE beacons jsou rádiové vysílače poháněné bateriemi. Vysílají signály, které jsou chytré telefony schopné zpracovat a určit tak přesnou polohu uživatele. Bluetooth low energy se od klasického bluetoothu podstatně liší ve spotřebě energie a dosahu. Zatímco bluetooth low energy má menší dosah a spotřeba energie je nízká, klasický bluetooth je toho opakem (beaconstac). Výhodou BLE beacons je, že jsou mnohem přesnější než GPS nebo Wi-Fi připojení, jsou také snadno zabudovatelné, aniž by bylo třeba výrazněji zasahovat do okolí nebo platit nemalé peníze na zbudování. Jejich popularita neustále roste a můžeme se s nimi již běžně setkávat (Dragan Ahmetovic a spol. 2016).

3 Vzdělávání zdravotně postižených osob

Japonská kultura a přístup rodičů k postiženým se ve velké míře promítají do dnešního vzdělávacího systému a ovlivňují i přístup společnosti k tělesně postiženým jedincům (Kayama 2010, str. 117). Rodiče se často setkávají s diskriminací a tzv. škatulkováním ať už vůči sobě či svým dětem se zdravotním postižením (Kasahra a Turnbull 2005 in Kayama 2010, str. 118). Jak tvrdí Kayama: „Japonci mají ve zvyku brát lidi s postižením jako abnormální,“ (Kayama 2010, str. 118). Podle Kayamy mají Japonci za to, že za jedince se zdravotním postižením nesou zodpovědnost rodiče. Někteří rodiče věří, že se vystavují riziku, když požádali o pomoc stát. Fakt, že mají v rodině osobu se zdravotním postižením, by mohl poškodit pověst celé rodiny (Asai a Kameoka 2005; Tachibana a Watanabe 2004 in Kayama 2010, str. 118).

Zákon o vzdělání, který byl vydán v roce 1947, byl základním kamenem pro dnešní vzdělávací systém v Japonsku. Zavedl systém 6-3-3-4 a povinnou školní docházku zvýšil na 9 let. Tento zákon měl zajistit spravedlivé vzdělání pro všechny. Potlačil diskriminaci na základě pohlaví, zavedl stipendia a další finanční podporu pro občany, kteří si nemohli vzdělání dovést, a začlenil speciální školy pro handicapované do regulérního školského systému (MEXT 2018a, online).

V roce 2006 byl vydán další zákon o základním vzdělání, který mimo jiné zaručuje i rovnoprávné vzdělání pro osoby se zdravotním postižením. Národní i místní samospráva je povinna těmto osobám poskytnout nezbytnou podporu pro vzdělání v souladu s e závažností jejich postižení (MEXT 2018b, online).

Speciální vzdělání má za úkol pomoci dětem s fyzickým či psychickým postižením plně využít jejich potenciál, usnadnit jim začlenění do společnosti a v budoucnu jim pomoci si najít adekvátní zaměstnání.

Výuka zdravotně postižených dětí vyžaduje speciální prostředky a místnosti nezbytné pro jejich vzdělání. Do jisté míry by měly tyto podmínky splňovat i běžné školy, a nejen školy speciálně zaměřené na zdravotně postižené osoby (MEXT

2019c, online). Důraz je především kladen na základní školy a nižší střední školy, tedy na 9leté povinné vzdělání. Náklady na takového žaka mohou být až desetinásobně vyšší než u zdravého studenta. Zdravotně postižení studenti studující na běžných základních a středních školách, studující většinou spolu s ostatními zdravými žáky, mají také možnost docházet několikrát do týdne k odporníkům, kteří mají za úkol jim pomoci v případě jakýchkoliv obtíží. Týká se to především osob s poruchou řeči, autismem, emočními poruchami, zrakovým postižením, poruchou sluchu, poruchou učení a pozornosti (tamtéž, online).

Ze statistiky, která byla poskytnuta ministerstvem vzdělání, kultury, sportu, vědy a technologie, si můžeme povšimnout, že od roku 2007 do roku 2015 ve speciálních školách, jež jsou určené pro zdravotně postižené osoby (od 4 až do 18 let), které zahrnovaly dříve oddělené školy specializující se pouze na jeden určitý typ postižení, počet studentů konstantně roste. V roce 2015 bylo jak v soukromých, tak veřejných speciálních školách zapsáno 137 894 studentů a z toho bylo 89 862 chlapců a 48 032 dívek. Z toho 97 % studentů dochází do veřejných škol a pouhé 3 % navštěvují školy soukromé (MEXT 2015d, online). Jsou zde zahrnuty i osoby s psychickým postižením, celkem 124 146 studentů. Největší počet z hlediska fyzicky postižených osob, který činil 32 089, byli studenti s tělesným postižením. Studentů s poruchou sluchu bylo 8 625 a studentů s poruchou zraku bylo 5 716. Ve všech těchto kategoriích byl největší počet studentů zaznamenán na vyšší střední škole.

Děti se zdravotním postižením mají několik možností. Buď mohou docházet do speciálních škol, nebo mohou docházet do speciální výuky, která probíhá na běžných školách, anebo docházet do běžných hodin s asistentem (Ishikida 2005, str. 219). Japonská vláda poskytuje bezplatné vzdělání pro základní a nižší střední školu čili 9letou povinnou školní docházku (Ishikida 2005, str. 222).

3.1 Speciální školy

Dříve byly školy pro postižené osoby oddělené a zaměřovaly se často jen na jednu fyzickou či psychickou poruchu. Jednalo se například o školy pro slepé,

hluché apod. Avšak s rostoucím počtem dětí, které mají postižení několik, byl zákon o vzdělání částečně novelizován a uzákoněn v roce 2007 a umožňuje tak jedné škole přijmout děti s několika různými postiženími (MEXT 2018b, online). I nadále však existují školy, které se specializují jen na jeden typ poruchy. Můžeme je rozdělit do tří kategorií:

1. *Mógakkó* – školy pro nevidomé nebo s jinou poruchou zraku
2. *Rógakkó* – školy pro neslyšící nebo s jinou poruchou sluchu
3. *Jógo gakkó* – školy pro děti s ortopedickým postižením, mentální retardací

(Ishikida 2005, str. 222)

Individuální kurzy, které škola poskytuje, se liší v závislosti na postižení. Studenti s poruchou zraku se učí Braillovu písmu a chodit s pomocí hole pro nevidomé apod. Studenti s poruchou sluchu se učí, jak poslouchat a vyslovovat slova, zatímco studenti s poruchou mobility podstupují fyzioterapie. Počet studentů na třídu je však omezen pro základní a nižší střední školu na šest a na osm studentů pro vyšší střední školu (Somucho 2000a in Ishikida 2005, str. 223).

3.1.1 Kurzy pro studenty s poruchou zraku

Pro absolventy vyšší střední školy trpící poruchou zraku tyto školy nadále nabízejí i 3leté kurzy, které jim pomohou si v budoucnosti najít adekvátní zaměstnání. Jsou to například kurzy pro ladění piana, nebo celkově umožňují vzdělání v hudební oblasti, nebo v oblasti zdraví, jako jsou kurzy akupunktury, masáže, akupresury apod. (Monbukagakusho 2004a in Ishikida 2006, str. 223).

3.1.2 Kurzy pro studenty s poruchou sluchu

Takovéto kurzy, jak jsem zmínila výše, existují samozřejmě i pro osoby s poruchou sluchu. Studenti se můžou vyučit například na kadeřnici či holiče, zubní techniky, tiskaře, nebo uklízeče (Ishikida 2005, str. 224).

3.1.3 Kurzy pro studenty s poruchou mobility a mentální retardací

Děti s poruchou mobility a mentální retardací mají výuku často společnou, neboť většinou trpí oběma těmito poruchami najednou. I pro tyto osoby existují různé kurzy, jejichž náplň se však odvíjí v závislosti na závažnosti postižení daného člověka. Převážně se jedná o ruční práce nebo práci v kanceláři. Patří sem například kurzy šití, uklízení, vaření, designové návrhářství, chov zvířat, tisk, tkaní a mnoho dalších podobných činností (Ishikida 2005, str. 225).

Speciální školy zahrnují především školky, základní školy, nižší a vyšší střední školy¹ (MEXT 2019c). Každá prefektura by měla mít alespoň jeden typ školy pro osoby se speciálními potřebami (Ishikida2005, str. 222-223).

3.2 Speciální výuka na běžných školách

Tato výuka je určena především dětem s mírným fyzickým nebo mentálním postižením. Tito studenti se učí podle běžného studijního plánu, ale navíc docházejí ještě na speciální kurzy, které jsou přizpůsobeny individuálně v závislosti na typu postižení. Pomocí výměnných programů mají také možnost interakce s normálními studenty (Ishikida 2005, str. 229). Interakce předchází diskriminaci a pomáhá jedincům se zdravotním postižením se začleňováním do společnosti. Interakce pomůže normálním studentům lépe pochopit a respektovat osoby se zdravotním postižením.

3.3 Běžná výuka s asistencí

Studenti s mírným zdravotním postižením mohou docházet do běžných škol a učit se zároveň s normálními studenty ve stejné třídě, podle standartních osnov. Navíc mají možnost využití asistenta nebo možnost docházet do tzv. *resource room*. *Resource room* je oddělená učebna, kde jim asistenti nebo kvalifikovaní učitelé mohou pomoci například s úkolem, nebo jim poskytnout speciální vzdělání (Ishikida 2005, str. 231).

¹ základní a nižší střední škola odpovídá v České republice základní škole

3.4 Vysoké školy a univerzity

V dubnu 2016 byl schválen proti diskriminační návrh, který nařizuje všem veřejným a státním vysokým školám přizpůsobit se studentům se zdravotním postižením (Boeltzig-Brown 2016, str. 63). Tento návrh se však nevztahuje na soukromé vysoké školy. Ministerstvo vzdělání, kultury, sportu, vědy a technologie (MEXT²) poskytuje granty na pokrytí výdajů na zdravotně postižené studenty jak státním, tak soukromým školám. Výjimkou jsou veřejné školy, které spadají pod místní úřady daných prefektur (tamtéž, str. 63). Vzhledem k narůstajícímu počtu zdravotně postižených studentů, kteří stojí o studium na vysokých školách, byla vláda Japonska nucena uzákonit určitá opatření, kterými zajišťuje férové možnosti vzdělání. Zajištění vzdělání pro tyto jedince přispívá k ekonomickému růstu země, je krokem dopředu pro začlenění těchto osob do společnosti a dává jim lepší podmínky pro nalezení plnohodnotného uplatnění v zaměstnání (tamtéž, str. 61–62). Japonsko podniká i nadále další kroky proti diskriminaci zdravotně postižených osob v zaměstnání (viz kapitola 4). Dle 26. článku japonské ústavy mají všichni lidé včetně zdravotně postižených „právo na rovnocenné vzdělání dle jejich schopností“ (tamtéž, str. 62).

Doktorka Boeltzig-Brownová pracuje s konceptem „rozumné přizpůsobení“, který se v Japonsku rozvíjí. V roce 2012 MEXT sestavil komisi 15 expertů, kteří měli za úkol najít vhodné způsoby přizpůsobení vysokých škol pro studenty se speciálními potřebami a definovat cíl, typ a rozsah „rozumného přizpůsobení“ (Boeltzig-Brown 2016, str. 63). Ještě téhož roku přišli s řešením. „Tzv. rozumné přizpůsobení zahrnuje vybudování prostorů s bezbariérovým přístupem, vytvoření systému pro konzultace a řešení problémů a zřízení profesionálních rozvojových aktivit jako je zaškolení personálu, šíření informací a zvýšení povědomí o studentech se speciálními potřebami“ (tamtéž, str. 63-64). Osoby, které se dopustí diskriminace nebo se odmítnou přizpůsobit osobám se zdravotním postižením, budou potrestány dle zákona (MEXT, 2015a in Boeltzig-Brown 2016,

² 文部科学省 – *Monbukagakushō* (Japanese Ministry of Education, Culture, Sports, Science, and Technology)

str. 64). V roce 2015 díky vlivu MEXTu, Asociace japonských státních univerzit (JANU³) vydala návod pro státní vysoké školy, jak potlačit diskriminaci na školních kampusech (Boeltzig-Brown 2016, str. 64). Tyto kroky s největší pravděpodobností zvýší počet přijatých studentů se zdravotním postižením na vysoké školy, což usnadní firmám splnit jejich požadované kvóty a zaměstnat přitom kvalifikované pracovníky (tamtéž, str. 64).

Japonská vláda dotuje jak státní, tak soukromé vysoké školy. Zmíněné dotace zahrnují služby určené pro postižené a jejich podporu (tamtéž, str. 64).

Dle výzkumu doktorky Boeltzig-Brownové, který se vztahuje k roku 2014, měli jedinci s poruchou zraku, sluchu a řeči větší šanci školu vystudovat než jedinci s pohybovým handicapem nebo vývojovou vadou.

Jak jsem již zmínila, tito studenti mají právo si žádat o úlevy či o jistou formu přizpůsobení, které jim mají zajistit nejlepší možné podmínky pro výuku. Z výzkumu doktorky Boeltzig-Brownové vyplývá, že dané úlevy obdržela přibližně polovina studentů, která o ně zažádala. O druhé polovině není známo, zda si o tyto úlevy zažádala a byla odmítnuta či o ně nezažádala vůbec.

Formy pomoci se dají rozdělit do tří kategorií:

1. Přizpůsobení během psaní testů – například mají více času, osobu, která jim dané zadání pomůže přečíst, nebo asistenční pomůcky.
2. Přizpůsobení ve třídě – které zahrnuje asistenci s psaním poznámek, pořízení zvukové nahrávky vyučujícího, alternativní formy textu, možnost sedět blíže k tabuli či větší font písma učebních materiálů.
3. Třetí kategorie – ostatní možnosti poskytované danou školou jako jsou průvodci nebo pomoc při výuce.

(Boeltzig-Brown 2016, str. 70)

³ Japan Association of National Universities

V případě, že místní samospráva neposkytne služby týkající se osobního života studenta jako je asistence při pohybu, jezení, výkonu hygienických úkonů apod., mohou tyto služby poskytnout přímo univerzity (Kondo, Takahashi a Shirakawa 2015 in Boeltzig-Brown 2016, str. 70).

Studentům s poruchou řeči či sluchu většinou poskytují pomoc a asistenci jejich spolužáci. Studentům s poruchou zraku je asistence a pomoc ve většině případů poskytnutá daným zařízením (Boeltzig-Brown 2016, str. 70). V roce 2010 několik institutů zavedlo výcvikový program, do kterého se běžní studenti mohli zapsat, aby mohli být nápomocní studentům se speciálními potřebami. Pro tyto studenty používá doktorka Boeltzig-Brownová anglický termín *peer tutor* čili „učitel spolužák“. Tito studenti mohou být nápomocní v mnoha různých situacích. Jsou schopni předčítat daný text nebo pomoci se psaním poznámek, přepracovávají učební materiály do příslušných forem, měli by být schopni používat znakovou řeč a mohou také sloužit jako průvodci. S výcvikem pomáhají často sami studenti se zdravotním postižením a studenti, kteří se chtějí těmito asistenty stát, dostávají od univerzity zapláceno ať už formou peněžní či v podobě kreditů (tamtéž, str. 70).

Tento systém byl poprvé použit v západních zemích, kde se vzdělávací systém od toho ve východních zemích podstatně liší. Proto je třeba ho upravit a najít vhodnější metody, jak ho správně využít i v zemi jako je Japonsko, kde hierarchie hraje velmi důležitou roli (Takeuchi 2015, str. 112).

Jak jsem již zmínila, hierarchie je pro východní země klíčová a promítá se i do vzdělávacího systému a přístupu studentů k učitelům. Studenti nezpochybňují autoritu učitelů a starších a díky tomu je pro ně lehké uvěřit, že věci, které je učí, jsou správně. Pokud tento fakt vezmeme v potaz, mohou zde nastat nežádoucí komplikace. Jelikož *peer tutor* je přibližně ve stejném věku jako student, kterému pomáhá, nelze tento systém hierarchie uplatnit. Studenti nemusí brát zpětnou vazbu od *peer tutor* vážně nebo mohou mít jisté pochybnosti o její správnosti, a proto vyhledávají zpětnou vazbu spíše u učitele.

Navzdory obtížím, které tento systém přináší, může být dle mého názoru výhodný jak pro normální studenty, tak pro studenty se speciálními potřebami. Normální studenti tak mohou lépe pochopit osoby se zdravotním postižením a je velká pravděpodobnost, že tato zkušenost na ně bude mít pozitivní vliv i v budoucnosti a rozšíří to jejich povědomí o zdravotně postižených osobách. Stejně tak studenti se zdravotním postižením mají možnost být součástí společnosti jejich vrstevníků a místo vyřazování a škatulkování mohou pomoci ostatním pochopit a lépe poznat jejich způsob života. V budoucnu by tento systém mohl být velmi nápomocný se začleňováním „odlišných“ jedinců do společnosti a smazat tak tu pomyslnou hranici mezi „normálním“ a „nenormálním“. V průběhu života jsme ovlivňováni naším okolím, médii, a především našimi nejbližšími. Je důležité, aby mladí lidé naslouchali starším a zkušenějším lidem a poučili se z minulosti. Na druhou stranu je stejně tak důležité, aby byli zároveň otevřenější novým názorům a způsobům. Ke změně je zapotřebí více než jeden člověk, a bude právě na mladších generacích, aby pro to něco udělali. Vzdělání je jednou z nejdůležitějších fází v lidském životě, a proto je důležité, aby další a další generace nasměrovalo tou nejlepší cestou. Věřím, že tento systém je rozhodně krokem dopředu, pro změnu smýšlení o zdravotně postižených osobách.

4 Možnosti zaměstnávání osob s fyzickým postižením

Japonsko je jednou z mála východoasijských zemí, která uplatňuje systém povinných kvót v případě zaměstnávání zdravotně postižených osob. Zákon o zaměstnanosti osob s fyzickým zdravotním postižením byl uveden v platnost v roce 1960. Podle Matsuie (1998, online) byl tento zákon zaveden s cílem podpořit zaměstnávání fyzicky postižených osob pomocí systému kvót, přizpůsobení práce, finanční podpory a nabídky služeb odborného poradenství skrze přibližně 600 poboček Úřadů práce (PESO⁴). Tyto úřady hrají důležitou roli v poskytování odborného poradenství a pracovních nabídek jak osobám se zdravotním postižením, tak i nezaměstnaným osobám bez postižení. Zákon z roku 1960 byl spíše pro zaměstnavatele takovým doporučením, a proto byl v roce 1976 drasticky revidován a jeho cílem bylo učinit kvóty zákonnou povinností. Zaměstnavatelé byli povinni hlásit místnímu úřadu (PESO) počet zaměstnaných pracovníků s fyzickým postižením. V případě, že zaměstnavatelé určité kvóty nesplňovali, mohli být vyzváni k vytvoření plánu na zařazení fyzicky postižených osob. Pokud tito zaměstnavatelé nebyli ochotni přistoupit na tyto podmínky, mohla být jejich jména zveřejněna, což mělo změnit jejich postoj k fyzicky postiženým osobám (Matsui 1998, online).

V souvislosti s tímto zákonem je představen systém poplatků a dotací, jenž má za úkol vyvážit finanční nerovnost zaměstnavatelů, kteří fyzicky postiženým osobám poskytují pracovní příležitosti. Zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají více než 300 pracovníků na plný úvazek a nesplňují tyto kvóty, jsou povinni platit 50 000 jenů za každou osobu zdravotně postiženou, která jim chybí pro splnění kvót, za měsíc, přičemž je pak tato částka redistribuována ve formě různých dotací na podporu zaměstnání osob s těžkým zdravotním postižením a do zařízení, která těmto osobám pomáhají a také ve formě finanční podpory pro zaměstnavatele, kteří osoby s fyzickým postižením zaměstnávají (tamtéž, online).

⁴ Public Employment Service Office

System poplatků a odměn spravuje Asociace Japonska pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením⁵, která spadá pod ministerstvo práce. Tato asociace také organizuje vzdělávací programy, aby zvýšila povědomí veřejnosti o fyzicky postižených osobách, a pořádá různé kurzy pro zaměstnavatele, aby byly schopni lépe porozumět potřebám fyzicky postižených osob, a poskytuje jim vybavení, které je nezbytné pro možnost zaměstnání těchto osob (tamtéž, online). Tento zákon byl znovu revidován a přejmenován v roce 1987 na zákon o zaměstnanosti osob se zdravotním postižením. Zahrnuje tedy i osoby s mentálním postižením.

4.1 Systém kvót

Revize zákona z roku 1976 zavedla tzv. systém kvót. Tyto kvóty udělují zaměstnavatelům povinnost zaměstnat určité procento fyzicky postižených osob. Toto procento se vypočítává následovně:

(Celkový počet řádných zaměstnanců) x (stanovená míra zaměstnanosti) =
Zákonem požadovaný počet zdravotně postižených zaměstnanců.

V roce 1976 v případě soukromých podniků, které zaměstnávají více než 56 zaměstnanců, toto číslo činilo 1,8 %. V roce 2013 byly tyto kvóty upraveny, a proto podniky, které zaměstnávají více než 50 zaměstnanců, musí zaměstnat minimálně jednoho pracovníka (2 %) se zdravotním postižením (MHLW⁶ 2005 in Furuoka a spol. 2011, str. 5). V dubnu 2018 se tyto kvóty zvedly na 2,2 % a ke konci roku 2020 by se toto procento mělo dále zvýšit na 2,3 % (JLI⁷). Jednou z příčin zvýšení těchto kvót je snaha o potlačení diskriminace při hledání zaměstnání i diskriminace na pracovištích, zajištění rovných podmínek i pro osoby se zdravotním postižením, začlenění těchto osob do společnosti a dále jim umožnit vést normální důstojný život (JLI). Další z příčin tohoto zvyšování je rozšíření telekomunikačních služeb a možnosti pracovat z domova prostřednictvím internetu (Japan Times 4. prosince 2018, online).

⁵ Japan Association for Employment of the Disabled

⁶厚生労働省 – *kósei ródóšó* (Ministry of Health, Labour and Welfare)

⁷ Japan Labor Issues

Tyto kvóty se pro státní firmy zvedly v roce 2018 na 2,5 %. Podle dotazníků, které distribuovala společnost En-japan inc., se zdá, že tyto firmy mají problém stanovené kvóty dodržet. Právě tyto podniky také čelí velké kritice, která o některých firmách tvrdí, že svá data manipulují. Započítávají prý pracovníky v důchodu, a dokonce i zesnulé, aby požadované kvóty dodržely (tamtéž, online).

Kvóty by měly zajistit možnost zvýšení počtu pracovních pozic na plný úvazek pro osoby s fyzickým postižením. Samozřejmě existují i zaměstnání, kde by bylo obtížné či přímo nemožné lidi s fyzickým postižením zaměstnat, a proto jsou takovéto firmy od této povinnosti osvobozeny. (Matsui 1998, online).

Na druhou stranu, existují i zaměstnání, kde se postižené osoby mohou uplatnit velmi dobře. Osoby se zrakovým postižením velmi často pracují jako kvalifikovaní maséři nebo se věnují akupunkturu. Například v nemocnicích, které zaměstnávají maséry a odborníky na akupunkturu, tvoří 70 % zaměstnanců právě lidé trpící celkovou nebo jen částečnou slepotou (tamtéž, online).

4.2 Systém poplatků a dotací

Systém poplatků a grantů šel ruku v ruce s revidováním zákona o zaměstnanosti fyzicky postižených osob z roku 1976. Je nezbytný pro zajištění správné funkčnosti systému kvót. Zaměstnání lidí s fyzickým postižením může být v jistých případech komplikací. Pokud dané osoby používají invalidní vozík, je nutné upravit i pracovní prostředí, ve kterém se pohybují, upravit vybavení a další zařízení. Tento systém by měl zaručit finanční podporu a dát možnost zdravotně postiženým osobám pracovat v bezpečném prostředí za férových podmínek. Dá se rozdělit do šesti bodů (JEED⁸, 2018).

1. Zaměstnavatelé s více než 100 stálými zaměstnanci jsou povinni vyplnit poplatkový formulář. Jestliže nesplňují kvóty, jsou nuceni zaplatit poplatek ve výši 50 tisíc jenů za každou osobu, o kterou nesplňují danu kvótu, za měsíc.

⁸ Japan Organistaion for Employment of the Elderly and Persons with Disabilities and Job Seekers

2. Pokud zaměstnavatelé s více než 100 stálými zaměstnanci zaměstnávají osoby se zdravotním postižením nad míru stanovených kvót, tak mají nárok zažádat o příspěvek. Ten činí 27 tisíc jenů za měsíc za zdravotně postiženou osobu, která je nad rámec kvót.
3. Zaměstnavatelé s méně než 100 stálými zaměstnanci, kteří převyšují kvóty, mají nárok na odměnu za každého pracovníka nad rámec kvót ve výši 21 tisíc jenů na osobu za měsíc.
4. Zaměstnavatelé s více než 100 stálými zaměstnanci, kteří poskytují osobám se zdravotním postižením možnost práce z domova, nebo organizace, které podporují práci z domova, mají právo na speciální příspěvek.
5. Organizace podporující práci z domova nebo zaměstnavatelé splňující určité požadavky, mají v případě, že částka, kterou zaplatí osobám se zdravotním postižením za jejich služby, překročí určité množství, mají tito zaměstnavatelé a organizace nárok na zvláštní odměnu.
6. Dotace slouží k pokrytí nákladů vynaložených na osobu se zdravotním postižením pro zaměstnavatele, kteří zaměstnávají, nebo chtějí zaměstnat osoby se zdravotním postižením. (JEED, 2018)

5 Organizace a speciální programy

Speciální programy, různé dobročinné akce či projekty a neziskové organizace jsou nedílnou součástí pomoci a podpory zdravotně postižených osob. Ve druhé kapitole jsem již popsala podporu více méně fyzického a finančního rázu a věnovala jsem se spíše fyzických potřebám zdravotně postižených osob. V této kapitole bych se ráda věnovala pozornost osobám, organizacím a jejich projektům, které mají pomoci rozšířit povědomí veřejnosti o této problematice.

5.1 Asistenční psi

Stejně tak jako v jiných zemích i v Japonsku osoby s fyzickým postižením využívají asistenčních psů. Nachází se zde hned čtyři výcviková centra, která spadají pod Japonskou asociaci vodících psů (Japan Guide Dog Association 2019, online), která je členem Mezinárodní federace vodících psů. Tato organizace je jednou z 11 nezávislých organizací, které působí v Japonsku (Japan Times 23. září 2017, online), a zajišťuje výcvik vodících psů, kteří mají usnadnit osobám se zrakovým postižením začleňování do společnosti a pomoci jim být více nezávislí na pomoci druhých. Další nezisková organizace Japonská asociace asistenčních psů (Japan Service Dog Association 2019, online), která vznikla v roce 2004, má na starost výcvik asistenčních psů, kteří pomáhají především osobám na vozíčku.

Asistenční psi mají primárně za úkol sbírat spadlé předměty, nebo sbírat lístek na vlak apod. a podat je například majiteli, který je upoután na vozíčkové křeslo. Měli by být také schopni v případě pohotovosti zmáčknout nouzové tlačítko. Nahrazují tak ruce a nohy, zatímco vodící psi se stávají očima svých nevidomých majitelů a jsou vycvičeni jim pomáhat především s prostorovou orientací. Cena výcviku asistenčního psa se může vyšplhat až na 250 tisíc korun (Středisko výcviku vodících psů 2019, online).

Tito asistenční psi z počátku nebyli příliš pozitivně vnímáni majiteli restaurací a podobných podniků, kteří je odmítali do svých zařízení pouštět v obavách, že by to mohlo odehnat potencionální zákazníky. Proto byl v květnu

2002 vydán zákon o asistenčních psech pro fyzicky postižené osoby, který vešel v platnost v roce 2003. Tento zákon vymezuje práva a povinnosti majitelů asistenčních psů. Zajišťuje jim přístup do různých veřejných prostorů, obchodů, nemocnic a umožňuje jim využívat i veřejnou dopravu. Vztahuje se však pouze na osoby s fyzickým postižením a zahrnuje signální psy, kteří jsou určeni pro osoby s poškozeným sluchovým aparátem, vodící psy pomáhající nevidomým a asistenční psy, jež jsou určeni pro osoby s tělesným postižením, především vozíčkáře. Majitelé zodpovídají za chování svých a psů a za jejich čistotu (Japan Guide Dog Association 2019b, online). O asistenčního psa si může zažádat osoba starší osmnácti let, která musí být schopná zajistit jeho zdraví a péči. Cena asistenčního psa se může u různých organizací lišit, ale například Japonská asociace vodících psů je z 94 % financována dotacemi a uživatelé hradí náklady pouze za stravu, každodenní potřeby a preventivní prohlídky u zvěrolékaře (Japan Times 23. září 2017, online). Organizace posílá k uživatelům pravidelné kontroly, a dokonce založila i horkou linku, kterou mají uživatelé k dispozici 24 hodin denně. Tyto kontroly také slouží jako záruka bezpečí vodících psů, neboť v roce 2012 a 2014 se vyskytly případy týrání vodících psů. Avšak podle Japan Times tyto případy neměly nic společného s Japonskou asociací vodících psů (tamtéž, online).

Avšak i s takovou pomocí jako je vodící pes se stávají různé nehody, například v lednu 2017 v Saitamě, kdy muž spadl z nástupiště a byl zabit projíždějícím vlakem. Organizace pro nevidomé se snaží urychlit nainstalování bariér s dveřmi, které se otevírají pouze když vlak zastaví. Také se snaží o zvýšení počtu *tendži bloků* a o zabudování varovného signálu pro osoby stojící příliš blízko okraje nástupiště (Japan Today 15. ledna 2017, online).

V roce 1981 se také začaly na území Japonska cvičit signální psi. První nezisková organizace zabývající se výcvikem signálních a asistenčních psů, která byla založena se jmenuje Japonští signální psi pro neslyšící (Japan Hearing Dog for Deaf People 2019, online). Cena signálního psa je velmi vysoká, a proto nebyl mezi neslyšícími příliš populární, stejně tak jako z důvodu hygieny. To samozřejmě

v rozvoji těchto organizací a zvýšení počtu vycvičených psů nepomohlo a je to příčinou toho, že za posledních 30 let bylo méně než 100 psů přiřazeno neslyšícím (tamtéž, online). Na rozdíl od signálních psů se asistenční psi poprvé začali cvičit teprve v roce 1991. V roce 2018 bylo k dispozici kolem 70 signálních psů a 70 asistenčních psů. (tamtéž, online).

Asistenční psi jsou pro fyzicky postižené důležití a umožňují jim nejen se snáze začlenit do společnosti, pomoci jim být více samostatní, ale také slouží jako emocionální podpora a lidem s postižením dodávají potřebné sebevědomí a oporu. Navzdory tomu nejsou ostatními lidmi vždy přijímáni kladně a asistenční a signální psi nejsou všemi uznáváni a často jsou milně považováni za pouhé mazlíčky. Organizace jako jsou tyto se snaží rozšířit povědomí o asistenčních psech a dělají vše pro to, aby byly společností akceptovány, neboť právě tyto psi mohou zlepšit životní standard mnoha fyzicky postiženým osobám.

5.2 Hands on Tokyo

V roce 2020 se mají v Tokiu konat již třetí letní olympijské hry a druhé paralympijské hry. Organizátoři věří, že nadcházející paralympijské hry budou skvělou příležitostí, jak přispět k vybudování takové společnosti, ve které jsou si zdravotně postižení a zdraví jedinci rovni, a že každý by měl mít možnost ukázat svůj talent a jít po cestě, kterou si oni sami zvolí. Ekonom Jesper Koll, který stojí v čele investičního podniku WisdomTree Japan, věří, že je to pro Japonsko příležitost také k tomu, aby ukázalo své plány, jak se stát inkluzivní společností a přispět k vývoji nových technologií určených pro zlepšení kvality života lidí s fyzickým nebo jiným postižením (Japan Times 15. října 2018, online).

V září 2018 se konala v Tokiu Midtown velká celodenní akce, kterou uspořádala nezisková organizace Hands on Tokyo skrze projekt zvaný Lives Tokyo. Tento projekt vedený dobrovolníky vznikl za účelem vytvoření společnosti, ve které je každý jedinec stejně důležitý, a „kde nehledě na zdravotní postižení mohou všichni jíst, pít a smát se u stejného stolu“ (Lives Tokyo 2019, online). Stejně tak jako v roce 2018 i na dalších jejich akcích mají návštěvníci možnost

vyzkoušet si, jaký je to pocit trpět ať už fyzickou či psychickou poruchou. Na této akci zvané Lives Tokyo si mohli vyzkoušet například různé paralympijské sporty nebo běh s protézou nohy nebo se účastnit různých her a simulací, které jim umožnily se vžít do kůže osoby trpící autismem a obtížemi, kterými si každodenně prochází (Japan Times 15. října 2018, online). Návštěvníci měli také možnost navštívit semináře týkající se této problematiky, a také si mohli vyslechnout životní příběhy paralympijských sportovců (Lives Tokyo 2018, online). Této akce se zúčastnilo kolem 1 500 lidí (Japan Times 15. října 2018, online).

Samotná organizace Hands on Tokyo byla založena v prosinci roku 2006. Jejím cílem bylo zvýšit počet dobrovolníků v oblasti Tokia. Za spolupráce s dalšími menšími organizacemi pomáhají seniorům, revitalizují hřiště, doručují jídlo hladem trpícím lidem, podporují lidi s poruchou zraku a uskutečňují mnoho dalších činností. Dobrovolníky se mohou stát jednotlivci nebo firmy, nezávisle na věku či národnosti. Pořádají pravidelné akce, na kterých se široká veřejnost může dozvědět o problémech, které každodenně musí fyzicky postižené osoby překonávat. Návštěvníci si například vyzkouší sedět v invalidním vozíku a pohybovat se s ním nebo se dozví více o *tendži* blocích, které slouží pro osoby s poruchou zraku (Hands on Tokyo 2019, online). Dobrovolníci z této organizace také pravidelně navštěvují domovy důchodců nebo dětské domovy či pomáhají lidem, kteří se stali obětí přírodní katastrofy.

V roce 2019 se také odehrál v dubnu koncert *TASUKERAREAI*, což je ve volném překladu „vzájemně si pomáhat“, s tématem „*Me for you, You for me*“. Tento projekt se odehrál za účelem vytvoření podpůrných fondů pro zdravotně postižené osoby. Vstup byl zadarmo, a i mezi účinkující byli lidé s různým typem zdravotního postižení. Organizátoři věří, že vytváření a sdílení hudby pomůže vytvořit inkluzivní společnost, která si navzájem pomáhá. Koncert se konal v Olympus Hall Hačiódži (*Me for you – you for me 2019*, online). Pro tuto akci přijímala organizace Hands on Tokyo dobrovolníky, kteří pomáhali jak

účastníkům, včetně doprovodu vozíčkářů, tak i organizátorům (Hands on Tokyo 2019, online).

Další akcí pořádanou Hands on Tokyo byla například i hodina anglické konverzace pro slepce či osoby s poruchou zraku. Učitel měl program přizpůsoben speciálně pro nevidomé a tito studenti tak měli možnost sdílet své zkušenosti a možnost najít si nové přátele (tamtéž, online).

Díky těmto akcím a projektům je Japonsko na dobré cestě k vytvoření inkluzivní společnosti a rozhodně je to krok dopředu pro fyzicky postižené osoby. Výsledky ukazují, že zájem a návštěvnost každým rokem stoupá a nevypadá to, že by se na této skutečnosti mělo v blízké době něco měnit.

Závěr

Cílem v této práci bylo zjistit, jaké postavení mají fyzicky postižené osoby v japonské společnosti, možnosti jejich vzdělávání a zaměstnání. Zároveň jsem se také zaměřila na podporu a pomoc jak státu, tak neziskových organizací a společnosti jako takové.

Z první kapitoly je zřejmé, že i dnes je velmi běžné setkat se s diskriminací zdravotně postižených osob ať už ve společnosti, nebo v zaměstnání. Vede k tomu především nedostatečné povědomí široké veřejnosti o zdravotně postižených osobách a jejich každodenním životě. Navzdory diskriminaci je Japonsko velmi dobře těmito lidem uzpůsobené, co se týče veřejných prostorů, a i nadále podniká kroky ke zlepšení přístupnosti hlavně v oblasti veřejné dopravy a veřejných prostorů, jako jsou nemocnice, nákupní centra, letiště apod.

Na základě zveřejněných výsledků výzkumů a zdrojů poskytnutých ministerstvem jsem stručně popsal finanční podporu, na kterou mají zdravotně postižené osoby ze zákona nárok. Z dostupných údajů vyplývá, že s průměrnou částkou invalidního důchodu, který je poskytován osobám trpícím I. stupněm postižení, může být poněkud obtížné pokrýt všechny potřebné výdaje související s životem zdravotně postižených osob. Situace se samozřejmě může lišit v závislosti na vážnosti postižení a místě bydliště.

Díky komplexnímu zákonu z roku 2009 o sociálním zabezpečení pro osoby se zdravotním postižením by tyto osoby měly mít zajištěnou zdravotní a hospicovou péči, která odpovídá jejich potřebám. V této souvislosti jsem poukázala i na roboty, vyvinuté speciálně pro zdravotně postižené osoby. Robotizace, která je v Japonsku na velmi vysoké úrovni, je také jedním z faktorů, jenž má vliv na život zdravotně postižených osob. V budoucnosti se díky robotizaci a asistenčním robotům může život zdravotně postižených osob usnadnit více než doposud. Nemusí být i nadále odkázáni pouze na pomoc jiných lidí a aspoň částečně se osamostatnit.

Dalším důležitým bodem v této práci bylo i vzdělání, na které mají zdravotně postižené osoby ze zákona nárok. Ještě do roku 2006 byly speciální školy striktně oddělené od běžných škol a kontakt mezi zdravotně postiženými a zdravými studenty byl minimální. Nedostatek povědomí již od mladého věku může posléze vést i k případné diskriminaci, která může vzniknout i z pouhého nedorozumění. Také to může být jedním z faktorů, který tvoří pomyslnou bariéru mezi zdravotně postiženými a zdravými jedinci ve společnosti. Tuto diskriminaci pomohl do jisté míry potlačit zákon, který vešel v platnost v roce 2007 a díky možnosti navštěvování i běžných škol mají děti se zdravotním postižením mnohem větší šanci na přirozené začlenění do společnosti. Stejně důležitý je tento kontakt i pro zdravé studenty. Mají možnost se naučit o životě postižených osob a tyto znalosti pak uplatnit i v pozdějším životě. Toto se netýká jen základních a středních škol, ale i vysokých škol.

Úroveň vysokoškolského vzdělání je pro ekonomiku státu jedním z klíčových faktorů. Protidiskriminační návrh (viz kapitola 3.4), který byl schválen v roce 2016, nařizuje všem veřejným a státním vysokým školám se přizpůsobit studentům se zdravotním postižením. Tento návrh přispěl k možnosti rovnocenného vzdělání pro každého, nehledě na zdravotní postižení studenta. Navíc další interakce s okolním světem a zdravými studenty je opět ku prospěchu budoucího začlenění do společnosti pro zdravotně postižené studenty.

Dalším důležitým bodem byly možnosti zaměstnání osob s fyzickým postižením. Systém kvót, který byl zaveden v roce 1976, můžeme považovat za pozitivní diskriminaci, jenž má pomoci fyzicky postiženým osobám najít si zaměstnání úměrné jejich typu postižení. Tento zákon prošel několika úpravami a změnami a v dnešní době pro soukromé podniky, které zaměstnávají více jak 50 zaměstnanců platí, že musejí zaměstnat minimálně 2,3 % osob se zdravotním postižením. Pro státní podniky to činí 2,5 % osob se zdravotním postižením. V budoucnosti můžeme očekávat, že se toto procento bude i nadále zvyšovat, což je rozhodně pozitivní zprávou pro zdravotně postižené osoby.

V neposlední řadě jsem se věnovala také organizacím a speciálním programům, které fungují jako podpora osob se zdravotním postižením. Ať už se jedná o organizace, které se zabývají výcvikem asistenčních psů, nebo neziskové organizace a speciální programy, jež se snaží o začlenění zdravotně postižených osob do společnosti, jejich podpora je stejně důležitá, jako podpora státu. Díky akcím, jako je například Lives Tokyo, o kterém jsem se zmínila v kapitole 5.2, se zvedá povědomí široké veřejnosti o životě zdravotně postižených osob. Přestože návštěvnost se může v této chvíli jevit jako nízká, je to rozhodně pro japonskou společnost krok dopředu. Nadcházející paralympiáda, která se má konat v roce 2020 v Tokiu, bude dozajista také hrát svou roli ve vývoji společnosti a do určité míry ovlivní stereotypní smýšlení široké veřejnosti o zdravotně postižených jedincích.

Problémem nejsou jen děti a osoby v produktivním věku, které se staly zdravotně postiženými následkem nemoci či úrazu. Se stárnoucí populací budou lidé se zdravotním postižením stále přibývat, a proto je důležité, začít tuto problematiku řešit co nejdříve a zajistit těmto lidem důstojné podmínky pro život. Z této práce vyplývá, že z hlediska úprav veřejných prostorů, je Japonsko na dobré cestě a neustále se snaží tyto úpravy vylepšovat a inovovat. Na druhou stranu finanční podpora, kterou stát poskytuje zdravotně postiženým osobám, nemusí být ani zdaleka dostačující, což se v budoucnosti může projevit jako zásadní problém kvůli stárnoucí populaci.

Změny v právních ustanoveních rozhodně přispěly k lepším možnostem jak ve vzdělávání, tak i v zaměstnávání postižených osob. Kvůli diskriminaci, která stále přetrvává ze strany společnosti, je interakce mezi širokou veřejností a postiženými klíčová. Díky těmto interakcím by mohla být tato diskriminace v budoucnosti výrazně potlačena.

Abstract

The aim of this thesis is to determine what kind of assistance, support and care the state provides to physically disabled individuals and what are their possibilities of integration into the society in terms of education and employment. Furthermore, it focuses on their potential discrimination. This issue was conceived from a historical point of view, describing its development since World War II. Finally, in addition, the thesis also focuses on special programs, non-profit organizations and public events involving disabled individuals.

Keywords

disabled, discrimination, accessibility, education of disabled, special schools, employment of disabled, support and care, non-profit organizations, special programs

Použitá literatura

About US: Japan Hearing Dogs for Deaf People (JHDDP) Since 1996 [online].

Japan Hearing Dogs for Deaf People (JHDDP), [vid. 2019-16-01]. Dostupné z:

<http://www.hearingdog.or.jp/index.php?f=hp&ci=10289&i=10286>

Accessible Japan [online]. Josh Grisdale [vid. 2018-24-12]. Dostupné z:

<https://www.accessible-japan.com/accessibility/>

AHMETOVIC, Dragan, GLEASON, Cole, RUAN, Chengxiong, KITANI, Kris,

TAKAGI, Hironobu, ASAKAWA, Chieko [online]. *NavCog: A Navigational*

Cognitive Assistant for the Blind. Florence: ACM (září 2016). [vid. 2019-02-04].

ISBN 978-1-4503-4408-1/16/09. Dostupné z doi: 10.1145/2935334.2935361

A ruff guide to Seeing Eye dogs in Japan [online]. The Japan Times, Ltd. (23. září

2018) [vid. 2018-24-12]. Dostupné z:

<https://www.japantimes.co.jp/life/2017/09/23/lifestyle/ruff-guide-seeing-eye-dogs-japan/#.XKPPF9hR2U1>

Asistenční psi [online]. Pomocné tlapy o.p.s. [vid. 2019-16-01]. Dostupné z:

<http://www.pomocnetlapky.cz/cz/o-asistencnich-psech/asistencni-psi/>

Basic Act on Education [online]. Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology-Japan (MEXT 2018b) [vid. 2019-02-04]. Dostupné z:

<http://www.mext.go.jp/en/policy/education/lawandplan/title01/detail01/1373798.htm>

BOELTZIG-BROWN, Heike. *Disability and Career Services Provision for*

Students with Disabilities at Institutions of Higher Education in Japan: An

Overview of Key Legislation, Policies, and Practices. In: *Journal of Postsecondary Education and Disability*, Vol. 30, No. 1 (2016), pp. 61-81.

Employment Quota for Persons with Disabilities at Private Enterprises to be

Incrementally Raised to 2.3 %. In: *Japan Labor Issues (JLI)*, Vol. 2, No. 6 (duben–květen 2018), pp. 2-5.

English Conversation for the blind and visually impaired [online]. Hands on Tokyo [vid. 2019-16-01]. Dostupné z:

http://www.handsontokyo.org/en/volunteer_activities/calendar/q/eventgroupall/1/eventdateall/1

FURUOKA, Fumitaka. LIM, Beatrice. PAZIM, Khairul Hanim. MAHMUD, Roslinah. *Employment Situation of Person with Disabilities: Case Studies of US, Japan and Malaysia*. In: *Researchers World*, Vol. 2, No. 4 (říjen 2011), pp. 1-10. ISSN 2231-4172

Guide Dogs in Japan [online]. Japan Guide Dog Association (JGDA 2019b), [vid. 2019-16-01]. Dostupné z: <https://www.moudouken.net/en/guidedogs-japan.php>

History of JGDA [online]. Japan Guide Dog Association (JGDA 2019a), [vid. 2019-16-01]. Dostupné z: <https://www.moudouken.net/en/aboutus.php>

HONEYCUTT, Todd, TERASHIMA, Akira and KOHYAMA, Chikako. *Disability benefit systems in Japan*. In: *Learning from Others: Temporary and Partial Disability Programs in Nine Countries*, Todd Honeycutt and Sophie Mitra, eds., 161-179. Disability Research Institute (červen 2005). Dostupné z: http://www.dri.uiuc.edu/research/p04-12h/learning_final_report.pdf

ISHIKIDA, Miki Y. *Japanese Education in the 21st Century*. New York: iUniverse, 2005. ISBN: 0-595-35049-6

Japan Service Dog Association [online]. Japan Service Dog Association (JSDA), [vid. 2019-16-01]. Dostupné z: <http://s-dog.or.jp/publics/index/94/>

KAYAMA, Misa. *Parental Experiences of Children's Disabilities and Special Education in the United States and Japan: Implications for School Social Work*. In: *Social Work*, Vol. 55, No. 2 (duben 2010), pp. 117-125.

Learning what life in Japan is like for people with disabilities [online]. The Japan Times, Ltd. (15. září 2018) [vid. 2019-16-03]. Dostupné z:

https://www.japantimes.co.jp/news/2018/10/15/national/social-issues/learning-life-japan-like-people-disabilities/#.XKPW_thR2UI

Levy and Grant System for Employing Persons with Disabilities (JEED) [online]. Japan Organisation for Employment of the Elderly and Person with Disabilities and Job Seekers [vid. 2018-24-12]. Dostupné z: <https://www.jeed.or.jp/english/disability/u603g2000000016l-att/u603g200000000ate.pdf>

LIVES TOKYO 2018 [online]. Hands on Tokyo [vid. 2019-16-01]. Dostupné z: <http://hataraku-taberu-warau.jp/2018eng/>

Man with guide dog hit, killed by train after falling off platform [online]. GPlusMedia Inc. (15. ledna 2017) [vid. 2019-16-01]. Dostupné z: <https://japantoday.com/category/national/man-with-guide-dog-hit-killed-by-train-after-falling-off-platform>

Majority of small-to-midsize Japanese firms are failing to meet disabled employment quotas [online]. The Japan Times, Ltd. (4. prosince 2018) [vid. 2018-24-12]. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/12/04/national/majority-japanese-firms-failing-meet-disabled-employment-quotas>

MATSUI, Ryosuke. *An Overview of the Impact of Employment Quota System in Japan*. In: Asia Pacific Disability Rehabilitation Journal, Vol. 2, No.1 (1998) [online]. Dostupné z:

<http://www.dinf.ne.jp/doc/english/asia/resource/apdrj/z13jo0100/z13jo0106.html>

Meal-assistance Robot My Spoon [online]. SECOM CO., LTD. [vid. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://www.secom.co.jp/english/myspoon/user.html>

More than 1,000 disability pension recipients face payment suspension [online]. The Mainichi Newspapers (29. května 2018), [vid. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://mainichi.jp/english/articles/20180529/p2a/00m/0na/006000c>

NavCog [online]. Cognitive Assistance Lab [vid. 2019-02-04]. Dostupné z:
<https://www.cs.cmu.edu/~NavCog/navcog.html>

NARUSE, Takashi, MATSUMOTO, Hiroshige, FUJISAKI-SAKAI, Mahiro and NAGATA, Satoko [online]. *Measurement of special access to home visit nursing services among Japanese disabled elderly people: using GIS and claim data*. In: BMC Health Serv Res. (květen 2017), pp. 1-3. [vid. 2019-02-04]. Dostupné z doi: 10.1186/s12913-017-2322-0. Dostupný též z:
https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5450122/pdf/12913_2017_Article_2322.pdf

National Pension System [online]. Japan Pension Service [vid. 2019-02-04]. Dostupné z:
<https://www.nenkin.go.jp/international/english/nationalpension/nationalpension.html>

New Law Introduces Use of Assistance Dogs in Japan [online]. Japanese Society for Rehabilitation of Persons with Disabilities (JSRPD), (září 2001) [vid. 2019-16-01]. Dostupné z: http://www.dinf.ne.jp/doc/english/other/wz_assistancedog_e.html

Our Story [online]. Hands on Tokyo [vid. 2019-16-01]. Dostupné z:
http://www.handsontokyo.org/en/about_us/our_story

RAJNES, David. *Permanent Disability Social Insurance Programs in Japan*. In: Social Security Bulletin, Vol. 70, No. 1 (2010), pp. 64. ISSN: 1937-4666

Self-sufficiency Support for People with Disabilities [online]. Ministry of Health, Labour and Welfare (MHLW) [vid. 2019-02-04]. Dostupné z:
<https://www.mhlw.go.jp/english/wp/wp-hw3/dl/Part01-02-03.pdf>

Sankou shiryō – shougai no joukyō [online]. Cabinet Office [vid. 2019-02-04]. Dostupné z:
https://www8.cao.go.jp/shougai/whitepaper/h30hakusho/zenbun/siryō_02.html

Special Needs Education [online]. Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology-Japan (MEXT 2019c) [vid. 2019-02-04]. Dostupné z:
<http://www.mext.go.jp/en/policy/education/elsec/title02/detail02/1373858.htm>

SOYAMA, Ryoji, ISHII, Sumio and FUKASE, Azuma. *The Development of Meal-Assistance Robot „My Spoon“* [online]. Intelligent Systems Laboratory, SECOM CO., LTD. (2003). [vid. 2019-02-04]. Dostupné z:

<https://www.secom.co.jp/english/myspoon/pdf/myspoon-icorr.pdf>

Statistical Abstract 2016 Edition [online]. Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology-Japan (MEXT 2015d) [vid. 2019-02-04]. Dostupné z: <http://www.mext.go.jp/en/publication/statistics/title02/detail02/1379369.htm>

STEVENS, Carolyn S. *Disability in Japan*. Routledge, 2013. ISBN: 978-0-415-51701-0

STIBBE, Arran. *Disability, gender and power in Japanese television drama*. In: Japan Forum, Vol. 16, No. 2 (2004), pp. 1-11. ISSN 0955-5803

TAGAKI, Masakuni. *Research Development from Acceptance to the Meaning of Acquired Disability in People with Impaired Mobility in Japan*. In: The Japanese Psychological Research, Vol. 58, No. 1 (2016), pp. 85-109.

TAKEUCHI, Hinako. *Peer Tutoring in Japan: A New Approach for a Unique Educational System*. Studies in Self-Access Learning Journal, Vol. 6 No. 1 (březen 2015), pp. 112-119. ISSN 2185-3762

Tasukerareai ongakusai – Me for you, You for me [online]. Shake Heart Project NPO [vid. 2019-16-01]. Dostupné z: <https://meforyou-youforme.com/rareongakusai>

The Enactment of the School Education Law [online]. Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology-Japan (MEXT 2018a) [vid. 2019-02-04]. Dostupné z: http://www.mext.go.jp/b_menu/hakusho/html/others/detail/1317423.htm